

מסורת הש"ס

(א) ש"ס, (ב) גי' ש"ס, לקמן.

תורה אור השלם

1 לוח רשע ולא יושלם
וצדיק חונן ונותן:

תהלים לו כא
2 פנני ויחצילני מיד בני
גבר אשר פיהם דבר שוא
וימינם ימין שקר:
תהלים קמב יא

הגהות הב"ח

(א) רש"ב"ם ד"ה ואניס
וכי' לא צ"ל למשקל כ"ל
ומתע' ל"ה נמחק: (ב) ב"א
יוצאנו מידו בדין דעש"ס:
(ג) תוס' ד"ה אל' וכו' דלא
מתמכר ולאקומה כגון דלא
דעי':

מוסר תוספות

אי דאזי' ליה ארעא אחריתי בת חורין שיוכל צע"ח לגבות
הימנה עליה הדר בעל חוב דאין נפרעים מנכסים משועבדים במקום
ש"ס נכסים בני חורין ואפי' הן צורית ואמאי אינו מעיד הרי אין
מעמידה בפני בעל חובו ואין לו למוכר לא ריוח ולא הפסד אם
תעמוד ביד הלוקח ואינו נוגע בעדות
ו: מאי נפקא ליה מינה. אם תשאר
ביד הלוקח הא אפילו אי מפיק לה
מערער לא מצי גבי בעל חובו מיניה
דמוכר מידי דהא לית ליה: לא ניהא
ליה. ללוה דמפיק ארעא מיד לוקח
ולא ימלא בעל חוב ממה לגבות
וקס ליה ליה בלוה רשע ולא יסלם
והלכך נוגע בעדותו הוא: סוף סוף.
מה הנאה יש לו בעדותו זו דמוקי לה
ביד לוקח והדר בעל חוב וגבי לה
מיניה לגבי לוקח נמי הוה ליה ליה
רשע שהרי הפסידו ולא הו' נוגע
בעדותו זו: ומשני דאמר ליה לפני
וצני לך שלא נאחריות. להפטר מכל
אחריות שבעולם והלכך אינו מעיד
שרואה להעמידה בפני בעל חובו
לגביה הוא דהוה ליה ליה רשע אי
לא פרע ליה: מכריז רבא. דרש
לרבי: דסלקין ונעילא. העולין
מבבל לארץ ישראל: ודנחסי לספא.
מא"י לבבל. כולסם תדעו דין זה הא
בר ישראל כו': חמרא. חמור:
ואניס ליה מיניה. ללוקח דקטעין
עכו"ס חמור זה נגנז ממני או מי
שמכרו לך גולו ממני ובלא עדים
מאנסו הימנו וכדמפרש לקמן דלא
אזיז ליה לאוכפא אלא החמור לבדו
דמוכר מילתא דדידיה הוא דקא

שקיל דלאו ידידיה לא צ"י (א) ליה למישקל והלכך דינא הוא דמפאי
ליה כמו הפואה את דוד בעדו מחרצ רעה (תהלים קמז) ויביא עדים
וידון עס העכו"ס אולי יוצאנו מידו (י) דעכו"ס צייתי דינא הם. ודוקא
עכו"ס אבל קאזיז ליה ישראל לא מפאי ליה אלא יתבענו דדין דאין כח
לישראל לגזול חמור מחבירו בלא עדים ובלא ראיה: ולא אמר. דלרבי
מוכר לפנות חמורו אלא שאין מוכר צה לוקח שהיא בת חמורו של
מוכר דליכא למימר הדין עס העכו"ס: אבל הכיר צה כו' לא.
מבעי ליה לפאותו כיון דדבר ידוע הוא שגדלה צביתו של מוכר וסתם
עובד כוכבים אנס הוא מסתבא דשלא כדון אנסו העכו"ס: ולא אמר.
דמפאי ליה היכא דאין מכיר צה אלא דלא אזיז את החמור ואת
האוכף דכיון דהניח את האוכף מסתבא דשלו הוא נוטל. והלכך נקט
חמור אבל פרה וטלית ליכא למימר האי חילוק דאוכף: לא. מפאי
ליה דקסת עובד כוכבים אנס הוא: אפילו ליכא בני לא מכיר ליה דקסת
שהיא צה חמורו ולא אזיז לאוכפא אפילו הכי לא מפאי ליה דקסת
עובד כוכבים אנס הוא (א) ונהי ק"ל משום דלמימר בתראה הוא: אומן אין
לו חוקה. מתני' היא דקתני [וג]. האומנין והאריסין. כל חדא חדא צבא
מפרש לה ואולי: אמר רבה לא שנו. דאין לו חוקה לטעון לקוח
הוא בידי וצריך לשלם האומן לבעל הבית את גבדיו או את כליו:
אלא שמסר לו. בעל הבית לאומן טליתו בפני עדים לתקנו והלכך
אפילו אין אנו רואים עכשיו הטלית ביד האומן ובעל הבית תובעו
טליתו אין האומן יכול לטעון החזרתו לך דסבירא ליה לרבה המפקדי
אלל חבירו בעדים צריך להחזיר לו בעדים כדמפרש לקמיה [וע] והיה

לו להחזירו בעדים וכל שכן שאנו רואין אותו צבית האומן שאין יכול לטעון לקוח הוא בידי שהרי בעדים מסר לו. ומיהו אי טעין החזרתו לך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים נאמן דהכי אמרינן בשבועות (דף מה). דאפי' למ"ד המלוה את חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים אי טעין ואמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים נאמן. ומיהו כל זמן דלא טעין אלא החזרתו לך שלא בעדים אינו נאמן והא דלא אמרינן מיגו דכיון דלא פרעו בפני עדים לא היה יכול לומר פרעתי בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים דמילתא דצדיקא לאיגלויי לא משקר איניש פן יעשה צדאי היום ולמחר כי הדרי עדים ממדינת הים ויאמרו לא היו דברים מעולם: אבל מסר לו שלא בעדים. לא מבעיא היכא דאין אנו רואין הטלית בידו דממון שיכול לומר אמת אתה מסרת לי אבל החזרתי לך ונאמן דהא אין צריך עכשיו להחזיר לו בעדים אי נמי יכול לומר לא היו דברים מעולם שלא מסרת לי ויהיה נאמן בשבועת היסת כי אמר לו נמי ישנו בידי ולקוח הוא שמכרתו לי דיש לו חוקה ונאמן ע"י האי מגו אלא אפילו אם ראו עכשיו עדים הטלית ביד האומן או שפסוק צו בפנינו ממון שיכול לומר לא היו דברים מעולם שלא מסרתו לי אבל אחר מסרו לי שמכרתו לי והוא מכרה לי כי אמר ליה נמי אתה מסרת לי ומכרת לי נאמן בזהאי מיגו דסבירא ליה לרבה השתא דהיכא דלא מסר לו בעדים ל"ש ראה הטלית בידו עכשיו ל"ש לא ראה יש חוקה דלא מדמי ליה לדין של דברים העשוין להשאל ולהשכיר ואמר אידך לקוחין הן בידי דאינו נאמן הואיל ויש למערער עדים שהיה שלו ואע"ג דליכא עדי מסירת שאלה או שכירות משום דשאלה ושכירות לכל שכניו אדם משאיל ומשכיר אבל הנה מצי אמר אומן איך רגיל לתקן בגדיך אלאי והכי מוכח לקמיה [וע"ז] דלרבה ל"ש לא ראה ל"ש לא ראה שכן לו לאומן חוקה היכא דליכא מסירה בעדים: אמר ליה אביי. לרבה אמאי לא מבעיא שום חילוק היכא דמסר לו בעדים בין ראה בין לא ראה שכן עכשיו הטלית בידו בעדים ללא ראה אפילו מסר בעדים נמי היכא דלא ראה יש לו חוקה ממון שיכול לומר לו החזרתו לך דסבירא ליה לאביי המפקדי

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא מה.

אי דאית ליה ארעא אחריתי ע"ה הדר. הוה מצי לשנויי כגון
שעשה אפומיקי דלא לא הדר אלארעא אחריתי דאית ליה א ואם
תפול ביד המערער יפרע לו אחרת ומש"ה אינו מעיד עליה דנוגע
בעדות הוא: מאי נפקא מינה. תימנה דנ"מ שיפטרו אם יתעשר ב
ושמא בשביל כן אין לפסולו לעדות
כיון דהשתא לא מרוא מניד:¹

דינא הוא דמפצי ליה. תימנה
לרש"ז"ל דלימא ליה אייתי
ראיה דדין טרפה ושלם לך דאפילו
לגבי ישראל מצי למימר הכי כל שכן
לגבי עכו"ס² ויש לומר דמיירי כגון
שצדיני עכו"ס דן עמו וצדיניהם הוה
דעכו"ס הלכך חייב לפאותו:

אבל מסר לו שלא בעדים מתוך
שיבול לומר כו'. אין לפרש
מתוך שהיה יכול לומר אין צדי כלל
דהא צראה מיירי כדמוכח אמתקפא
דאבי דראה בעדו אלא ה"פ מתוך
לשקר אמאי איכפת לו אם
לא היה מוצא בעל חובו
לגבות כלום מן הלוקח סוף
סוף אין יכול בעל חובו
לחזור לגבות ממנו שהרי
לא לו כלום הלכך מה לו
למכור לשקר ואמאי נוגע
בעדותו הוא: לפיכך דלית
בדעת ארעא אחריתי למכור.
ודקאמרת אי הכי מה לו
לשקר אפ"ה חיישנן משום
דלא ניהא ליה דליקרייה
לה רשע ולא יושלם וניהא
ליה דלישכח בעל חובו
למטריי כיון מן הלוקח:
סוף סוף. כי טרף ליה
בעל חובו לגבי הלוקח הרי
לוקח קורא לו לוח רשע
ואי יושלם. לא דמצי אמר
ליה מוכר להכי זבני לך
שלא באחריות דלא ליהוי
ליה עוד שום תרעומת:
דסלקין בעליא. מבבל
לא"י: ודנחתין לתתא. מא"י
לבבל כלומר חור ירמין
הכל האי דינא. וליא אמרין
דמפצי ליה אלא כשאין
מכיר בה הלוקח שהיא בת
חמורו דמכור: לא מפצי
ליה. דהשתא ידע דעובד
כוכבים באנסות לקוחה ממנו
ולא בדין: ולא אמרין. אפי'
להכי שאין מכיר בה שהיא
בת חמורו דמפצי ליה אלא
דקא אנס ליה עובד כוכבי'
בלא נאכפא דאכא למימר
מה שהכיר אנס ומה שלא
הכיר לא אנס ומש"ה דינא
הדר דמפצי ליה אבל אנס
לתרתייהו לא מפצי ליה:
אומן. פ"סקא אומן
שמתן כלים אם מבקש
ממנו בעל הבית שישזור לו
את כליו אע"ג דאין רואהו
בידו אין לו חוקה לאומן
לומר לקוח הוא בידי: אמר
רבה ל"ש. דאין לו חוקה
אלא שסמך לו בעל הבית
בעדים דאע"ג דלא ראהו
בידו אין לו חוקה לאומן
לומר לקוח הוא בידי משום
דסביר ליה המפקדי אלל
חבירו בעדים צריך להחזיר
לו בעדים אבל מסר לו
שלא בעדים אע"ג דראהו
בידו יש לו חוקה דמתוך
שיכול לומר לא היו דברים
מעולם. לא נתת לי שום
כלי לתקן: אמר ליה אביי
אי הכי אפי' בעדים. מסר לו
כיון דלא ראהו הוי חוקה
ממון שיכול לומר לו כו'.
משום דמשמע לו המפקדי
אצל חבירו בעדים אין צריך
להחזיר לו בעדים:

פקדון מסתמא מכר או מתנה הוא¹ ורב נחמן בר יצחק דפרין צוקן
הסוגיא אומן הוא דאין לו חוקה הא אחר יש לו חוקה לא מסתמא ליה
לרב נחמן ולאקומה צראה בלא ידיעה דלא שכיח כדפרין² [ועליל
מיניה] אי דליכא עדים ליחזו עדים מאי קאמרי דלא שכיח שיתמסר
צפניהם ולא ידעי הקנאה והכא נמי רב נחמן בר יצחק לא פרין
אלא מכת סכרא זו ויכי פרין אי דליכא עדים אחר אמאי יש לו
חוקה הא ע"כ ידעי עדים דצמורת פקדון אמתא ליה ליה דלא מסתבא
לאקומה (א) דצבר דלא ידעי דלא שכיח כלל הקשה צוקנא' אמאי
יש חוקה לאומן מ"ש מדברים העשוין להשאל ולהשכיר ומיך
דצברים העשוין להשאל ולהשכיר שייך גבי כל אדם אבל הא
מצי למימר אומן איך רגיל אלל לתקן³ ור"י אומר דאפי' רגיל לתקן
אלל שם שכיח שוא נאמן בין מכיר שאינו נאמן ואין יכול כל שעה
להעמיד עדים כשרואה להשאל ולהשכיר שלא להשיא עצמו שם רע
בשכניו אבל לאומן אם צריך הוא לתקן יכול ליתן לאומן המכיר
שהוא נאמן או להציג עדים לכך יש לו חוקה שלא בעדים⁴:
אי הכי אפי' בעדים נמי מתוך שיבול לומר חזרתיו לך כו'. פירוש⁵
בשלמא לדידי דלא מפליגנא בין יש עדים לאין עדים אלא צראה
הוא דמפליגנא היכא דראה אפילו היכא דליכא עדים לא מהימן⁶
כדאמר אביי בסמוך והיכא דלא ראה אף על גב דליכא עדים
מהימן צמיגו דמצי אמר החזרתו לך⁷ אבל לדיך⁸ היכא דליכא
עדים

עדים
יכול לטעון לקוח הוא בידי שהרי מעידין עדים שצמורת פקדון צא לידו
היס נאמן למדינת הים נאמן דהכי אמרינן בשבועות (דף מה). דאפי' למ"ד המלוה את חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים אי טעין ואמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים נאמן. ומיהו כל זמן דלא טעין אלא החזרתו לך שלא בעדים אינו נאמן והא דלא אמרינן מיגו דכיון דלא פרעו בפני עדים לא היה יכול לומר פרעתי בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים דמילתא דצדיקא לאיגלויי לא משקר איניש פן יעשה צדאי היום ולמחר כי הדרי עדים ממדינת הים ויאמרו לא היו דברים מעולם: אבל מסר לו שלא בעדים. לא מבעיא היכא דאין אנו רואין הטלית בידו דממון שיכול לומר אמת אתה מסרת לי אבל החזרתי לך ונאמן דהא אין צריך עכשיו להחזיר לו בעדים אי נמי יכול לומר לא היו דברים מעולם שלא מסרת לי ויהיה נאמן בשבועת היסת כי אמר לו נמי ישנו בידי ולקוח הוא שמכרתו לי דיש לו חוקה ונאמן ע"י האי מגו אלא אפילו אם ראו עכשיו עדים הטלית ביד האומן או שפסוק צו בפנינו ממון שיכול לומר לא היו דברים מעולם שלא מסרתו לי אבל אחר מסרו לי שמכרתו לי והוא מכרה לי כי אמר ליה נמי אתה מסרת לי ומכרת לי נאמן בזהאי מיגו דסבירא ליה לרבה השתא דהיכא דלא מסר לו בעדים ל"ש ראה הטלית בידו עכשיו ל"ש לא ראה יש חוקה דלא מדמי ליה לדין של דברים העשוין להשאל ולהשכיר ואמר אידך לקוחין הן בידי דאינו נאמן הואיל ויש למערער עדים שהיה שלו ואע"ג דליכא עדי מסירת שאלה או שכירות משום דשאלה ושכירות לכל שכניו אדם משאיל ומשכיר אבל הנה מצי אמר אומן איך רגיל לתקן בגדיך אלאי והכי מוכח לקמיה [וע"ז] דלרבה ל"ש לא ראה ל"ש לא ראה שכן לו לאומן חוקה היכא דליכא מסירה בעדים: אמר ליה אביי. לרבה אמאי לא מבעיא שום חילוק היכא דמסר לו בעדים בין ראה בין לא ראה שכן עכשיו הטלית בידו בעדים ללא ראה אפילו מסר בעדים נמי היכא דלא ראה יש לו חוקה ממון שיכול לומר לו החזרתו לך דסבירא ליה לאביי המפקדי

עין משפט גר מצוה

קב א מיי פ"ט מהל'
מכירה ה' ד סמך לאין
קע טוש"ע ח"מ ס' רסה
ספ"ק:
קבא ב מיי פ"ט מהל'
טעון ה' א סמך עשין
זה טוש"ע ח"מ ס' קלד
ספ"ק:
קבא ג מיי ס' ה' ד
טוש"ע ס' ספ"ק:
ס':

רבינו גרשום

היכי דמי. האי מוכר: אי
דאית ליה ארעא אחריתי.
חזין מוה שוכר אמאי לא
מצי מסהדי ויהא עליה
דדידיה אף הרי בעל חובו
וגבי מהוהא קרקע דשיעור לו
ולא על הלוקח. ואי דלית
ליה ארעא אחריתי אמאי
לא מצי מסהדי הא לא
נוגע בעדות דכיון דלית ליה
קרקע מאי נפקא ליה מיניה.
כלומר אמאי איכפת לו אם
לא היה מוצא בעל חובו
לגבות כלום מן הלוקח סוף
סוף אין יכול בעל חובו
לחזור לגבות ממנו שהרי
לא לו כלום הלכך מה לו
למכור לשקר ואמאי נוגע
בעדותו הוא: לפיכך דלית
בדעת ארעא אחריתי למכור.
ודקאמרת אי הכי מה לו
לשקר אפ"ה חיישנן משום
דלא ניהא ליה דליקרייה
לה רשע ולא יושלם וניהא
ליה דלישכח בעל חובו
למטריי כיון מן הלוקח:
סוף סוף. כי טרף ליה
בעל חובו לגבי הלוקח הרי
לוקח קורא לו לוח רשע
ואי יושלם. לא דמצי אמר
ליה מוכר להכי זבני לך
שלא באחריות דלא ליהוי
ליה עוד שום תרעומת:
דסלקין בעליא. מבבל
לא"י: ודנחתין לתתא. מא"י
לבבל כלומר חור ירמין
הכל האי דינא. וליא אמרין
דמפצי ליה אלא כשאין
מכיר בה הלוקח שהיא בת
חמורו דמכור: לא מפצי
ליה. דהשתא ידע דעובד
כוכבים באנסות לקוחה ממנו
ולא בדין: ולא אמרין. אפי'
להכי שאין מכיר בה שהיא
בת חמורו דמפצי ליה אלא
דקא אנס ליה עובד כוכבי'
בלא נאכפא דאכא למימר
מה שהכיר אנס ומה שלא
הכיר לא אנס ומש"ה דינא
הדר דמפצי ליה אבל אנס
לתרתייהו לא מפצי ליה:
אומן. פ"סקא אומן
שמתן כלים אם מבקש
ממנו בעל הבית שישזור לו
את כליו אע"ג דאין רואהו
בידו אין לו חוקה לאומן
לומר לקוח הוא בידי: אמר
רבה ל"ש. דאין לו חוקה
אלא שסמך לו בעל הבית
בעדים דאע"ג דלא ראהו
בידו אין לו חוקה לאומן
לומר לקוח הוא בידי משום
דסביר ליה המפקדי אלל
חבירו בעדים צריך להחזיר
לו בעדים אבל מסר לו
שלא בעדים אע"ג דראהו
בידו יש לו חוקה דמתוך
שיכול לומר לא היו דברים
מעולם. לא נתת לי שום
כלי לתקן: אמר ליה אביי
אי הכי אפי' בעדים. מסר לו
כיון דלא ראהו הוי חוקה
ממון שיכול לומר לו כו'.
משום דמשמע לו המפקדי
אצל חבירו בעדים אין צריך
להחזיר לו בעדים: